

Fatmir QOLLAKAJ¹

Sigurnost građana u tranzicijskom procesu- studija slučaja: Kosovo od 2002. godine do danas (April 2006)

Uvod

U knjizi "Bjekstvo od slobode" Eric From slobodu tretira kao ontološku kategoriju, dok sigurnost definira kao neodvojivi atribut prirode čovjeka. Naime, ovo pitanje bilo je preokupacija društvenih naučnika raznih profila, jer je sigurnosno stanje društva jedan od presudnih faktora koji determinira nivo slobode čovjeka uopće.

Kosovo je jedna od zemalja u tranziciji u kojoj je sigurnost građana varijabilna i relativna kategorija. Opće karakteristike svih zemalja u tranziciji a koje se tiču sigurnosti građana su: nestabilnost, neizvjesnost, stanje straha, rizika itd. S obzirom na poslijeratnu situaciju kao i ostale specifičnosti ovoga područja, sve pobrojane karakteristike odnose se na Kosovo.

Poslijeratno stanje na Kosovu i sigurnost građana

Proces konstituisanja i funkcionisanja vlasti na Kosovu, koji je započeo praktično od nule i bio je veoma složen i teško ostvariv, odvijao se u specifičnom, kaotičnom stanju, što je prouzrokovalo da građanin i njegova sigurnost budu na margini. Nakon raspada "Miloševićeve Jugoslavije" i završetka zadnjeg Miloševićevog rata na tlu bivše Jugoslavije, na Kosovo su ušle snage NATO-a. Na osnovu rezolucije

¹ Univerzitet AAB, Priština, Kosovo

UN broj 1244, instalirana je misija Ujedinjenih nacija. Civilna i vojna vlast bile su pod nadzorom međunarodnog faktora i novih lokalnih vojnih struktura- UCK (OVK-Oslobodilačke vojske Kosova), koja se kasnije transformirala u TMK (ZKK-Zaštitni Korpus Kosova).

U to vrijeme nivo sigurnosti na Kosovu bio je izuzetno nizak. Zabilježen je veliki broj ubistava iz raznih motiva: etnički motiviranih, ali i ubistava kojima su uzrok bili obračuni političkih protivnika unutar albanskih političkih opcija. Taj politički obračun rezultirao je velikim brojem političkih ubistava. U jednom od političkih obračuna stradao je Demajl Mustafa, prijatelj i politički savjetnik dr. Rugove. Na Kosovu je u poslijeratnom periodu zabilježena i aktivnost velikog broja stranih informativnih službi. Politički obračuni su se u svakom slučaju odrazili na stanje opće sigurnosti građana i kosovskog društva u cjelini.

Individualna percepcija sigurnosti

U toku procesa tranzicije, kao rezultat utjecaja mnogih faktora, i percepcija novog stanja bila je različita. Razlika u percepciji sigurnosne situacije bila je ogromna. To se može vidjeti po načinu percepcije NATO snaga na Kosovu. Većina stanovništva (oko 75 %) dolazak NATO snaga doživio je kao garanciju slobode i ljudskih prava.

S druge strane, manjinsko stanovništvo (oko 25%) ulazak NATO snaga i instaliranje UNMIK policije doživjeli su kao potencijalni izvor ugrožavanja nacionalne, ali i individualne sigurnosti.

Iako je ova oštra podjela u percepciji sigurnosti bazirana na odnosu prema NATO snagama, kasnije se pokazalo da dolazak NATO snaga na Kosovo nije bio dovoljan faktor za garanciju sigurnosti i slobode. Specifičnost novog poslijeratnog stanja na Kosovu proizvelo je novu kategoriju u sigurnosnoj analizi- kolektivnu percepciju sigurnosti.

Šta zapravo podrazumjeva ova kategorija ?

Kolektivna percepcija stanja sigurnosti podrazumijeva svojevrsnu homogenizaciju u suprostavljanju faktorima rizika i ugroženosti društva, koja se istodobno pojavljuje kao rezultat nivoa kolektivne svijesti o realnom stanju - *belum omnium contra omnes*.

Zašto 2002 godina?

2002 godina je značajna jer 17-Nov-2001, po prvi put u historiji Kosova organizirani su opći slobodni izbori. Centralna vlast kao rezultat ovih izbora konstituirala sa početkom 2002 godine. Kosovo je po prvi put dobilo parlament, vladu i predsjednika, ali su sigurnost i pravosudni resor ostali pod nadležnošću UNMIK-a. Međutim, državotvorni proces nije usporio brojna ubistva i veliki broj drugih krivičnih djela.

U odnosu na 2002. godinu, sadašnje sigurnosno stanje na Kosovu je dosta povoljno, jer je glavni nosilac sigurnosti Kosovska policija-KP, specifična formacija koja je nadležna za sigurnosno stanje i bezbjednost građana Kosova. Formiranje Kosovske policije počelo je po završetku rata i može se reći da je ova formacija u brojčanom, obrazovnom i organizacionom smislu na zadovoljavajućem nivou. Također, potrebno je naglasiti da su sigurnost i pravosuđe iz nadležnosti UNMIK-a prenešeni u nadležnost Vlade Kosova. U zimu 2006. formirano je Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo pravde. Međutim još uvijek su u nadležnosti UNMIK-a i KFOR-a, resor odbrane i resor vanjskih poslova.

Kosovska policija još uvijek nije okončala proces konstituisanja informativne, obavještajne i kontraobavještajne službe. Osim KP (Kosovske policije), tužilaštvo i sudstvo, kao dvije značajne strukture, imale su veoma aktivnu ulogu u suzbijanju kriminaliteta i stvaranje uvjeta za siguran i miran život građana Kosova. Usvajanjem Krivičnog zakona i Zakona o krivičnom postupku (aprila 2004), Zakona protiv korupcije (maja 2005), na Kosovu su se stvorili realni uvjeti za optimalan nivo sigurnosti. Pored toga, na nivou kolektivne svijesti desile su se značajne promjene- građani sve više akceptiraju građanske odgovornosti i shvataju da je to predispozicija za opću

sigurnost na Kosovu. Ovaj argument potvrđuje i nekoliko primjera visokih funkcionera i oficira koji su optuženi (grupa generala iz Prištine i Peći). Konačno o tome ilustrativno govori i slučaj premijera Haradinaja koji se samovoljno predao Haškom tribunalu.

Da bismo pokazali efektivnost pravosudnih organa na Kosovu, pripremili smo tabelu sa statističkim podacima iz opštinskih i okružnih sudova na Kosovu u periodu 2003-2004.

Odrasli kažnjeni za seksualno zlostavljanje na etničkim osnovama, opštinski sudovi 2003-2004

Godina	Kažnjeni pojedinci	Spol kažnjenih		Etnicitet kažnjenih pojedinaca						
		Muško	Zensko	Albanci	Srbi	Crnogorci	Bošnjaci	Turci	Strani	Ostali
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2003	4870	4706	164	4479	137	3	59	16	154	25
2004	5735	5567	164	5289	115	2	69	14	221	24

Odrasli kažnjeni za seksualno zlostavljanje na etničkim osnovama Okružni sud 2003 - 2004

Godina	Kažnjeni pojedinci	Spol kažnjenih		Etnicitet kažnjenih pojedinaca						
		Muško	Zensko	Albanci	Srbi	Crnogorci	Bošnjaci	Turci	Strani	Ostali
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2003	1412	1368	44	1129	72	1	1	5	199	5
2004	1342	1307	35	1206	56	0	8	2	65	5

Maloletnici osuđenih za seksualno zlostavljanje na etničkim osnovama - Opštinski Sud 2003 - 2004

Godina	Kažnjeni pojedinci	Spol kažnjenih		Etnicitet kažnjenih pojedinaca						
		Muško	Zensko	Albanci	Srbi	Crnogorci	Bošnjaci	Turci	Strani	Ostali
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2003	288	284	4	269	10	0	3	4	1	1
2004	338	326	12	327	7	0	3	0	1	0

Maloljetnici osuđeni za seksualno zlostavljanje na etničim osnovama – Okružni sud 2003 – 2004

Godina	Kažnjeni pojedinci	Spol kažnjenih		Etnicitet kažnjenih pojedinaca						
		Muško	Žensko	Albanci	Srbi	Crnogorci	Bošnjaci	Turci	Strani	Ostali
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2003	75	70	5	73	0	0	1	0	1	0
2004	35	34	1	34	0	0	0	0	0	1

Zaključak

Cilj ovog izlaganja bio je da se na primjeru Kosova, kao društva u tranziciji, ilustrira da slobode i sigurnosti građana nema bez provedbe zakona, ali i samosvijesti građana o aktivnoj ulozi u društvu. Također, principijelne provedbe zakona ne može biti ako nije izvršena depolitizacija nadležnih agencija i institucija.

Institucije vlasti na Kosovu trenutno su na tom putu i neke od poteškoća koje smo naveli pokazuju da taj put ne samo da je dug, nego nije ni lahko ostvariv. Opća procjena sigurnosnog stanja na Kosovu je relativno pozitivna. U zaključku ovog izlaganja naglasićemo da će se rješenjem statusa Kosova otvoriti nove perspektive ka daljoj i trajnoj stabilizaciji kako stanja sigurnosti, tako i građanskih sloboda.